

12. juni 2024

Miljødirektoratet

Sabimas høringsinnspill til forslag til nye statlige planretningslinjer for klima og energi

Sabima er en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene i Norge, som til sammen har over 20.000 medlemmer. Vi jobber for å stanse tapet av naturmangfold i Norge, ved å foreslå politiske løsninger og spre kunnskap om økologiske sammenhenger.

Sabima takker for muligheten til å komme med høringsinnspill til nye statlige planretningslinjer (heretter SPR) for klima og energi. Vi gjør oppmerksom på at vi også har kommet med høringsinnspill på nye SPR for arealbruk og mobilitet og ber om at disse ses i sammenheng.

SPR klima energi er blitt et klarere styringsverktøy, men mangler tydelige retningslinjer for å sikre naturmål

Formålet med statlige planretningslinjer er at de skal brukes for å konkretisere nasjonal politikk på viktige områder i planleggingen. Konkret legger dokumentet, sammen med T-2/16 og nasjonale forventninger, grunnlaget for statsforvalterens innsigelsespolitikk ovenfor kommunene og fylkeskommunene. Sabima mener SPR for klima og energi er mer konkrete, de preges av mer *skal* enn *bør*, og det er lagt opp til en klar rolledeling mellom stat, fylkeskommune og kommune. Dette gjør at SPR for klima og energi kan bli et reelt styringsverktøy og ikke kun en veileder.

Sabima har en del endringsforslag som har til hensikt å gjøre dokumentet enda mer formålstjenlig for å nå de nasjonale klima og naturmålene. For det første mener vi staten bør være ansvarlig for å fremskaffe en oversikt over karbonrike arealer (og ikke kommunene selv, som foreslått), da kapasitet og kompetanse hos majoriteten av kommunene på plan og naturkompetanse er lav, og det er hensiktsmessig at kommunene benytter seg av lik metodikk. Vi foreslår et nytt punkt 4.1 d.

4.1 Staten, fylkeskommunene og kommunene sitt ansvar for å skaffe og bruke kunnskap

Staten skal levere følgende oppdaterte kunnskap til bruk i omstillingsarbeidet:

- a. regnskap for direkte utslipp i kommunene
- b. regnskap for utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren i kommunene
- c. kommunefordelt energiregnskap
- d. **heldekkende oversikt over karbonrike arealer**

Staten skal gi veiledning og informasjon om:

- e. aktuelle klimatiltak og virkemidler
- f. karbonrike arealer

Derneft mener Sabima at SPR for klima og energi er for svake på å tydeliggjøre naturarealer som skal unngås. Dette er Sabima svært kritisk til. Arealendringer som medfører tap av leveområder for arter, er hovedårsaken til naturkrisen i Norge (Rødlista for arter 2021). Noen områder er mer artsrike og viktige enn andre, og sammenhengende urørte, større natursystem er nøkkelen til å sikre naturmangfoldet for dagens og fremtidige generasjoner (et av formålene i SPR for klima og energi). Økosystemer i god tilstand er også noe Klimapanelet i 2022 anerkjenner som helt sentralt verktøy for å begrense klimaendringene og dens skadevirkninger, godt oppsummert i [Aftenposten 28.2.2022](#).

I 2022 tilsluttet Norge seg Naturavtalen (som ikke er nevnt i SPR for klima og energi) for å stanse naturkrisen. Mål 1 i Naturavtalen lyder: *Sikre at alle arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og/eller effektive forvaltningsprosesser som tar tak i arealbruksendringer på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030*, (...). For å følge opp dette foreslår Sabima at nytt punkt under punkt 3.

All utbygging til alle arealformål i følgende naturområder skal unngås: Naturmangfold som er beskrevet i [rundskriv T-2/16](#), all myr og våtmark, elvekanter, raviner, naturskog (skog som aldri har vært flatehogd), inngrepsfrie naturområder (INON-områder), forvaltningsprioriterte naturtyper, villreinområder, strandsoneområder, IBA-områder, ålegrasenger og tareskog.

Særskilt ber vi Miljødirektoratet oppdatere planretningslinjene i tråd med Stortingets anmodning om et byggeforbud på myr, der Sabima mener [Miljødirektoratets forslag til byggeforbud](#) bør følges fullt ut.

SPR for klima og energi omtaler revisjon av planer (planvask) under 5.3 (tredje avsnitt). Avsnittet er lite konkret, men det oppfordres til å vurdere behovet for oppheving eller revisjon av gjeldende planer av hensyn til et endret klima i forbindelse med planstrategi. Kommunal- og distriktsdepartementet publiserte nylig en veileder for revisjon av arealplaner ([Winge mfl. 2024](#)), og i denne tydeliggjøres handlingsrommet for revisjon av både reguleringsplaner og kommuneplanens arealdel. Sabima mener SPR for klima og energi trenger tydelige nasjonale signaler om hvilke arealplaner som skal tilbakeføres til LNFR. Vi foreslår derfor nytt punkt under punkt 3.

All planlagt utbygging av alle arealformål i følgende naturområder skal tilbakeføres til LNFR: Naturmangfold som er beskrevet i [rundskriv T-2/16](#), all myr og våtmark, elvekanter, raviner, naturskog (skog som aldri har vært flatehogd), inngrepsfrie naturområder (INON-områder), forvaltningsprioriterte naturtyper, villreinområder, fjæresoneområder, IBA-områder, ålegrasenger og tareskog.

Etabler krav om arealnøytralitet og bruk av grå areal

Arealnøytralitet/naturnøytralitet, at all natur som bygges ned alltid skal kompenseres ved at forringet eller ødelagt natur av tilsvarende omfang og kvalitet

restaureres, er en politisk og strategisk løsning for å stanse tapet av naturmangfold. Løsningen har allerede fått bred oppslutning. For eksempel har Fornybar Norge satt seg mål om arealnøytralitet, [KS sier at «arealnøytralitet må være hovedregel for arealbruk» i deres politiske prioriteringer mot 2027](#), og [80 kommuner oppgir i 2023 at de ønsker å bli arealnøytrale](#).

Sabima mener det er på høy tid at staten nå fastsetter mål om arealnøytralitet i statlige planretningslinjer for alle sektorer og forvaltningsnivåer. Konkret foreslår Sabima tre nye punkter under «punkt 3 Generelle retningslinjer», samt at arealnøytralitet innlemmes i forordet.

- All utbyggingsprosjekter som vedtas skal være arealnøytrale; som innebærer at naturen som bygges ned alltid skal kompenseres ved at forringet eller ødelagt natur av tilsvarende omfang og kvalitet restaureres.
- Staten er ansvarlig for utvikling av en standard for økologisk kompensasjon og oversikt over restaurerbare arealer for alle kommuner og retningslinjer for hvordan arealnøytrale utbygginger skal gjennomføres
- Ansvarlig myndighet i ulike saker er ansvarlig for å stille kravet om arealnøytralitet og for at alle utbyggingsprosjekter kartlegges med naturegnskapsmetodikk for å synliggjøre naturtapet (og dermed hvor mye som skal økologisk kompenseres).

Den enkleste veien til arealnøytral utbygging, går gjennom gjenbruk av allerede nedbygde områder. Sabima savner et krav om gjenbruk av allerede nedbygde områder (grå arealer) i SPR. En studie gjennomført av Multiconsult på oppdrag fra bransjeorganisasjonen Solenergiklyngen viser at det tekniske potensialet for solkraft på tilgjengelige tak og fasader tilsvarer en årlig kraftproduksjon på ca. 65,6 TWh per år, det vil si omtrent halvparten av utbygd vannkraft i Norge (Hjelme mfl. 2022). Klimautvalget skriver at den største terskelen for å ta i bruk grå arealer i bebygde områder er kraftnettkapasitet, SPR klima og energi adressere dette i 4.2 n (*Kommunene skal samarbeide med nettselskapene i deres utredningsprosesser, herunder i å avdekke behov for utvidelser i kraftnettkapasitet og alternativer til dette*), etter Sabimas mening er ikke dette et klart signal. Sabima foreslår derfor nye retningslinjer under 4.1 og 4.2 i fet skrift.

4.1 Staten, fylkeskommunene og kommunene sitt ansvar for å skaffe og bruke kunnskap

Staten skal levere følgende oppdaterte kunnskap til bruk i omstillingsarbeidet:

- a. regnskap for direkte utslipp i kommunene
- b. regnskap for utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren i kommunene
- c. kommunefordelt energiregnskap
- d. heldekkende oversikt over karbonrike arealer**
- e. oversikt over grå arealer som kan gjenbrukes**

4.2 Retningslinjer for overordnet kommunal og regional klima- og energiplanlegging

Fastsetting og oppfølging av mål og tiltak i styringsdokumenter:

h. Kommunene skal tilrettelegge for utbygging av solenergi på alle tak og fasader, før urørt natur tas i bruk.

i. Kommunene skal sammen med nettselskapene planlegge for storstilt gjenbruk av grå arealer til energiformål.

Braker ikke SPR for klima og energi til å styre mot lavenergismånn

Sabima støtter helhjertet opp om Klimautvalgets oppfordring til å bruke statlige signaler for å styre mot et lavenergismånn på vei mot et lavutslippssmånn. Som Klimautvalget skriver: *Det langt færre ulemper ved å planlegge for et lavenergisånn, enn et høyenergismånn. Et veivalg i retning lavenergi vil være i tråd med prinsippet om at areal- og ressurseffektivitet må ligge til grunn for omstillingen. Husholdninger som bruker mindre kraft er mindre sårbare for svingninger i kraftprisene, og mindre utbygging av ny fornybar kraftproduksjon vil gi mindre press på arealene* (Klimautvalget side 96). Som figur 5.1 (side 91) i Klimautvalgets rapport viser, ligger det gjennomsnittlige energiforbruket til en norsk innbygger nesten dobbelt så høyt som våre naboland Sverige og Finland. Sabima finner få grep i SPR for klima og energi for å oppnå et lavenergismånn, men derimot legger grepene i stor grad til grunn et fortsatt høyenergismånn.

Punkter der Sabima mener bør må erstattes med skal:

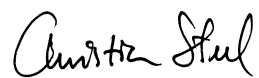
Generelt registrerer Sabima at planretningsdokumentet, i motsetning til SPR på arealbruk og mobilitet, preges av *skal*. Sabima mener likevel at det er ytterligere punkter som bør tydeliggjøres gjennom å erstatte *bør* med *skal*. Dette gjelder følgende punkter:

4.3C Planmyndigheten skal ha oversikt over hvilke arealer som er betydelige karbonlagre. Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes. Alternative arealer skal vurderes, og konsekvenser skal belyses. Areal- og naturregnskap som verktøy *bør* vurderes.

Kap 5, 2 siste avsnitt: Ved planlegging av nye områder for utbygging, fortetting eller transformasjon, skal det vurderes hvordan hensynet til et endret klima kan ivaretas. Det *bør* legges vekt på gode helhetlige løsninger og ivaretagelse av økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning, som også kan bidra til økt kvalitet i uteområder. Planer skal ta hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering.

Bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger (slik som eksisterende våtmarker og naturlige bekker eller nye grønne tak og vegger, kunstige bekker og basseng mv.) *bør* vurderes. Dersom andre løsninger velges, skal det begrunnes hvorfor naturbaserte løsninger er valgt bort.

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær